

ГРУПИСАЊЕ АРТИЉЕРИЈЕ У НАПАДУ

Концентрација артиљериског материјала на правцу главног удара у циљу остваривања потребне густине ватре и у прошлим ратовима је била везана са великим потешкоћама, јер се велика количина артиљерије морала распоредити на релативно малом простору, те је тиме претстављала погодне циљеве за дејство тадашње бранио-чеве артиљерије и авијације.

У условима савременог напада, када бранилац располаже нуклеарним оружјем, појављује се за нападача још већи проблем: како да обезбеди потребну густину ватре на правцу главног удара, а да његова артиљерија буде изложена што мањим губицима од дејства браниоcheвог нуклеарног оружја?

Под груписањем артиљерије подразумевају се два различита појма, и то: груписање као израз идеје маневра (груписање по правцима напада) и груписање које обухвата обједињавање артиљериских јединица у групе (привремено обједињавање дела артиљерије одређеног за подршку напада неке јединице). При разматрању груписања артиљерије у савременом нападу поставља се питање како ће се примена нуклеарног оружја од стране браниоца одразити на груписање нападачеве артиљерије у погледу потребне густине, а како у погледу формирања појединих артиљериских група.

Очигледно је да досадашње густине артиљерије од 100 и више оруђа на 1 км фронта, које су примењиване у класичном нападу, постају у новим условима неодрживе пошто би артиљериске јединице при таквој густини претстављале идеалне циљеве за браниоcheво нуклеарно оружје. Но, за таквим густинама артиљерије нема ни потребе на оним правцима на којима нападач предвиђа примену нуклеарног оружја. Ту ће се количина класичне артиљерије смањити на ону меру која је потребна за извршење само оних задатака које неће моћи да извршавају нуклеарна ватрена средства због недовољне количине расположивих нуклеарних пројектила, нерентабилности циљева за дејство нуклеарним оружјем, немогућности обезбеђења довољне сигурности властитих јединица при употреби сопствених нуклеарних пројектила. Та количина ће бити утолико већа, уколико нападач буде располагао са мање нуклеарних пројектила, и обратно. Но, у сваком случају, она ће бити мања него у класичном нападу.

На питање о груписању класичне артиљерије у циљу образовања артиљериских група покушаћемо да дамо одговор кроз анализу рада досада постојећих артиљериских група.

Групе за непосредно гађање (ГНГ)

Иако ће се тежити за што мањим груписањем артиљерије на месту пробоја, потреба за групама за непосредно гађање и даље ће бити врло велика, јер се благодарећи њима са далеко мање оруђа, времена и муниције може обезбедити неутралисање непријатељских снага и средстава на првом одбранбеном положају, а нарочито на његовом предњем крају. Ово ће нарочито бити онда када бранилац, свој први положај организује као главни, у ком ће случају дејство оруђа за непосредно гађање бити врло ефикасно. Јасно је да ће и овде постојати извесна ограничења у погледу њихове употребе. Наиме, ако у ватреној припреми јуриша нападач предвиђа употребу сопствених нуклеарних пројектила по целом првом положају или по његовом предњем крају, тада неће бити потребе за образовањем група оруђа за непосредно гађање на правцу употребе нуклеарних пројектила. Међутим, ако нападач намерава да употреби нуклеарне пројектиле за дејство по задњем делу првог браниоачевог положаја и по његовој артиљерији и резервама, тада ће се и на правцима употребе нуклеарних пројектила моћи да образују такве групе без опасности да ће трпети губитке од дејства сопствених нуклеарних пројектила.

Када се предвиђа атомска припрема јуриша по предњем крају првог одбранбеног положаја, а конфигурација земљишта дозвољава да се групе за непосредно гађање држе прикривене и заштићене на удаљењу свог успешног домета, оне се тада могу образовати са задатком да после извршене атомске припреме, изађу на ВП и својом ватром онемогуће оживљавање циљева неутралисаних нуклеарним пројектилима, или пак да неутралишу и уништавају живу силу и ватрена средства у оним рејонима у којима нападач није дејствовао нуклеарним пројектилима.

При одређивању јачине група за непосредно гађање треба се руководити не само задацима које оне морају да изврше у току ватрене припреме јуриша, већ и задацима које ће морати да извршавају као пратећа артиљерија у току јуриша и борбе у дубини. Пошто ће пратећа артиљерија бити један од одлучујућих чинилаца за брзо сламање отпора у току јуриша и борбе у дубини, она мора бити знатно бројнија него што је била досада. Ово је нарочито потребно онда кад се не може благовремено утврдити да ли је бранилац организовао као главни положај први или неки од следећих положаја по дубини, па се очекује јак отпор који понекад може нападачу наметнути потребу да изврши ватрену припрему новог јуриша. Пратећа артиљерија, уз артиљерију непосредне подршке, биће основни претставник стварне и непрекидне ватрене подршке

продируће пешадије и тенкова нападача, који се на њу могу ослонити у сваком моменту, јер је дејство њених оруђа довољно ефикасно по сваком циљу, почев од најближих отстојања до границе успешног домета оруђа.

У класичном нападу на правцу главног удара густина оруђа за непосредно гађање осим у изузетним случајевима, обично није прелазила 25 оруђа на 1 км фронта. У савременом нападу та густина може бити и већа кад се напад врши из непосредног додира, а оруђа за непосредно гађање се могу поставити у рејонима прилично заштићеним од дејства браниоцевог нуклеарног оружја или када постоји могућност да се ова оруђа употребе за неутралисање браниоцеве живе силе на првом положају, једновремено са артиљеријом за дејство са заклоњених ватрених положаја.

Да би се групе за непосредно гађање што боље искористиле, треба их ангажовати не само у периоду рушења, како се практиковало раније у артиљерској припреми јуриша, већ и за време вршења ватрених удараца и ватрених налета осталих артиљерских група по првом одбранбеном положају. Иако дим и прашина смањују тачност гађања оруђа за непосредно гађање, ипак се њиховим ангажовањем у периоду неутралисања повећава густина ватре и скраћује време трајања ватрене припреме. Треба, наиме, имати у виду то да комбинована ватрена припрема јуриша мора да буде што краћа, а да се при томе у довољној мери и мањим бројем оруђа него у класичном нападу неутралишу браниочева жива сила и ватрена средства. А што се тиче тачности оруђа за непосредно гађање, она је и поред помених сметњи много већа од тачности оруђа која гађају са заклоњених ватрених положаја.

Пуковске артиљерске групе (ПАГ)

Нуклеарно наоружање испољиће свој утицај и на стварање пуковских артиљерских група, односно њихову јачину, састав и задатке. Полазећи од тога да је значај утврђивања у савременим условима још већи него раније, бранилац ће и убудуће израђивати непрекидне ровове чији ће задатак бити да омогуће прикривање распореда јединица, као и маневар јединица по фронту и дубини положаја како би се нападач обмануо о распореду снага и средстава. Међутим, због потребе за растреситим распоредом борбеног поретка у условима употребе нуклеарног оружја, бранилац ће најчешће вршити групно поседање положаја. Тако организована одбрана захтеваће унеколико другачији начин извођења напада од оног у класичним условима, као и одговарајуће ватрено обезбеђење напада. Услед веће растреситости браниоцевог борбеног поретка, најбоље се може савладати његов отпор ако нападач буде вршио притисак и везивао браниоца са фронта, а кроз међупросторе упутити потребне снаге ради извршења обухвата и обиласка. Зато је од велике важности да се извешањем благовремено и тачно открије распоред браниоцевих снага

и постојећи међупростори у његовом распореду. Пошто ће кроз међупросторе најлакше моћи да се провлаче пешадиске јединице јачине од батаљона, то у циљу бржег сламања појединачних отпора браниоца и брзе и ефикасне подршке тих јединица ватром, треба поред дејства пратеће артиљерије предвидети и ватру одговарајуће артиљерије за подршку. То би се могло најбоље и најсигурније остварити ако се пре почетка напада сваком батаљону, односно тактичкој групи, прида део артиљерије за подршку (од батерије до дивизиона). Везивањем те артиљериске јединице за батаљон (тактичку групу) обезбеђује се брзо савлађивање браниоцевог отпора на целој дубини одбране, тако да се може остварити брз темпо напада, неопходан у савременом боју. Разуме се да ће артиљериска јединица намењена за непосредну подршку батаљона — тактичке групе морати да буде бржа а у најмању руку истог степена покретљивости (на брдском земљишту) као и батаљон (тактичка група), јер само на тај начин може бити обезбеђена непрекидност ватрене подршке. Значи, ако је реч о моторизованом батаљону (тактичкој групи) одређеном за дејство на маневарском земљишту, тада и придата му артиљериска јединица мора бити моторизована. Ако је батаљон (тактичка група) намењен за дејство у планини и уопште на испресецаном земљишту, тада придата артиљерија мора бити таквих балистичких особина и на таквом транспорту да то обезбеђује непрекидност у праћењу покретом и ватром јединице коју артиљерија подржава.

Ако прихватимо горњу поставку о придавању батерије до дивизиона артиљерије батаљону (тактичкој групи), онда је у оквиру пешадиског пука непотребно формирати артиљериску групу јачег састава, пошто ће се њено дејство сводити углавном на ојачавање дејства артиљерије придате батаљонима (тактичким групама), а и то само по потреби. Осим тога потреба за растреситошћу нападачевог борбеног поретка захтева постављање дивизиона на међусобном растојању и отстојању 2 до 3 км, те би било отежано маневровање ватром ПАГ-а јачег од два дивизиона постављена у линији. На пример, ако претпоставимо да пук напада на фронту 4 до 6 км и да је сваки батаљон првог ешелона ојачан, поменутом количином артиљерије као и то да се дивизиони постављају на међусобном удаљењу 2 до 3 км по фронту и дубини, доћи ћемо до закључка да се у зони напада пука могу поставити око 4 дивизиона, и то у две линије. Ако је пук на правцу главног удара дивизије, могао би се, евентуално, поставити још и један дивизион на отсеку суседног пука. Пошто су према напред изнетом, највише 2 до 3 дивизиона везана за своје батаљоне (тактичке групе), то би се могло поставити на ВП још 1 до 2 дивизиона који би образовали пуковску артиљериску групу. Ако су батаљони (тактичке групе) ојачани артиљеријом за подршку мањом од дивизиона, онда ПАГ може да буде и јачег састава од два дивизиона, јер постоји и већа потреба за ојачавањем ватре артиљерије придате батаљонима (тактичким групама), а постоји и могућност за растресито постављање ПАГ-а јачег од 2 дивизиона, пошто

јединице придате батаљонима (тактичким групама) својим ВП заузимају мању просторију.

Успешан домет садашње артиљерије намењене за ПАГ износи око 6 до 8 км. Под претпоставком да у првој линији артиљерских ватрених положаја буду дивизиони који су придати пешадиским батаљонима првог ешелона пука, а у другој линији, на 2 до 3 км, два дивизиона из ПАГ-а, тада би се дивизиони у другој линији налазили на око 5 до 7 км од предњег краја одбране. Одређивањем више артиљерије у ПАГ (осим када су батаљонима првог ешелона придате артиљерске јединице мање од дивизиона) морали би се ВП постављати делом још и дубље од 5 до 7 км, а то значи на границу успешног домета оруђа, па и преко ње, што би неминовно захтевало артиљерију већег домета у саставу ПАГ-а. Ако узмемо да би пешадиски пук, на тај начин за извршење задатака непосредне подршке имао ватрену снагу јачине од 4 до 5 дивизиона, то би било довољно да се обезбеди брз темпо и успешан напад.

Ако се на правцу напада пука врши атомска ватрена припрема по браничевом првом положају, тада ће горња количина артиљерије бити потпуно довољна за неутралисање оживелих циљева, спречавање покрета браничевих снага било да се ове извлаче или долазе да поседну празнине проузроковане дејством нуклеарних пројектила, као и за сламање браничевих узастопних отпора на предњем крају и у дубини његове одбране. У току подршке јуриша и борбе у дубини садејство се најпотпуније обезбеђује везивањем дивизиона за батаљоне (тактичке групе). Држањем 1 до 2 дивизиона у ПАГ-у обезбеђен је и утицај команданта пука на ток борбе, било за интервенцију у одлучујућим и нарочито важним тренуцима, било за ојачавање ватре пред појединим батаљонима првог ешелона или за ојачавање батаљона из другог ешелона (ако пук напада у два ешелона) при његовом увођењу у бој.

Поставља се питање: да ли би било тешкоћа у погледу планирања ватри, ако би се за сваки батаљон (тактичку групу) везала артиљерија јачине од батерије до дивизиона, а пук имао ПАГ од 1 до 2 дивизиона? Мислимо да ту уопште не би било тешкоћа, јер за припрему јуриша ватру може планирати штаб ПАГ-а за сву артиљерију (најчешће ће ово бити штаб матичног дивизиона) с тим што би, начелно дејство сваке артиљерске јединице везане за батаљон било оријентисано на фронт дотичног батаљона, а дејство дивизиона који су у ПАГ-у на циљеве у међупросторима батаљона или испред једног од батаљона првог ешелона.

У случају да нападач не располаже нуклеарним оружјем, биће потребно да, поред примене већег броја оруђа за непосредно гађање, привуче, као и досада, артиљерију и минобацаче из другог ешелона и створи већу густину артиљерије него што је случај кад располаже нуклеарним оружјем. Међутим, ни у ком случају не сме се дозволити да густина буде слична оној из Другог светског рата, јер би опасност за сопствену артиљерију била врло велика. Јер, ако би бранилац

који располаже нуклеарним оружјем открио припреме за напад, могао би употребом нуклеарних пројектила да избаци основну ватрену снагу нападача из борбе и да га за дужи период остави без артиљериске подршке. Да би нападач обезбедио потребну густину ватре, мораће ноћу привлачити, првенствено, брдску артиљерију и минобацаче који се преносе на стоци и постављати их што ближе браниоцу. Осим тога, морају се предузети мере за што јаче утврђивање тих јединица на ВП како би се што боље заштитиле од дејства браниоцевих ватрених средстава. Максималним коришћењем техничког режима ватре за поједина оруђа обезбедиће се стварање веће густине ватре и са мањим бројем оруђа.

Дивизиска артиљериска група (ДАГ)

О формирању те групе у савременом нападу постоје, углавном, два гледишта. Једни сматрају да би услед смањивања, па и необразовања пуковских артиљериских група требало стварати јачу дивизијску артиљериску групу, с тим да она решава и задатке које су досада извршавали ПАГ-ови. Због повећане зоне напада дивизије, ограниченог домета класичне артиљерије, од које се образује ДАГ, и тешкоћа да се ватра ДАГ-а концентрише на сваку тачку у зони напада дивизије, они предвиђају могућност поделе ДАГ-а на подгрупе са задатком непосредне и опште подршке, зависно од настале ситуације током напада. Други сматрају да ДАГ не треба повећавати, јер је отежано држати већи број јединица у једним рукама и маневровати њиховом ватром. Они заступају гледиште да је боље ојачавати батаљоне, а имати и јаче ПАГ-ове ако треба, јер ће тако та оруђа бити брже и боље искоришћена него ако се држе у рукама команданта дивизије.

Иако оба гледишта имају и добрих и лоших страна чини нам се да је друго реалније, а ево из којих разлога.

Ако нападу претходи комбинована ватрена припрема јуриша, тада ће артиљерија која је везана за батаљоне, ПАГ од 1 до 2 дивизиона и ДАГ слабијег састава, бити уз остала ватрена средства, обично, довољне да неутралишу оживеле циљеве или рејоне који нису неутралисани нуклеарним пројектилима, као и да спрече долазак браниоцевих снага из дубине упућених ради попуне насталих празнина. Пошто сваки покрет тих снага из дубине мора ићи према једном од нападачевих батаљона првог ешелона, то ће моћи да буде спречен ватром његове артиљерије за подршку, ватром 1 до 2 дивизиона из ПАГ-а, а по потреби и артиљерије придате суседном батаљону. Ако се томе дода и могућност употребе 1 до 2 дивизиона из ДАГ-а, долази се до закључка да би се за овај задатак могла остварити ватра од 3 до 6 дивизиона. Са таквом количином артиљерије може се остварити НЗВ на фронту од 2 до 4 км (2—4 ад по 600 м и 1—2 ад по 750 м) или КВ на 18 до 36 хектара, а то је довољно да се спречи долазак нових браниоцевих снага и већих од батаљона.

А покрети браничевих јединица већих од батаљона тешко се могу очекивати, с обзиром на то да и бранилац води рачуна о растреситости и избегава стварање погодних нуклеарних циљева.

Ако се не би вршиле атомска или комбинована ватрена припрема јуриша, тада би се потребна густина (при располагању артиљеријом садашњег домета) обезбеђивала или привлачењем артиљерије и минобацача из другог ешелона, или оријентисањем ватре виших артиљерских група на тај правац или би се обоје вршило у целини или делимично, распоређујући при томе артиљерију и гушће него што услови сигурности дозвољавају.¹⁾

Због потребе за растреситим распоредом, дивизиони предвиђени за ДАГ налазиће се такође на међусобном растојању и отстојању од 2 до 3 км. Ако би у ДАГ-у била три дивизиона и сва три распоређена у линији, тада би ДАГ заузимао фронт ширине 7—9 км, а то значи скоро цео фронт напада дивизије. Са ДАГ-ом такве јачине и распореда у линији било би теже обезбедити брз маневар ватром и дејство целог ДАГ-а на сваку тачку у зони напада дивизије. Ако узмемо да би у првој и другој линији артиљерског распореда биле распоређене артиљерске јединице за подршку пешадијских пукова, а у трећој и четвртој линији ДАГ (у трећој линији два, а у четвртој линији један дивизион), тада би се маневар ватром ДАГ-а могао боље обезбедити. Међутим, ту би се појавио проблем успешног домета. Артиљерски дивизион, постављен у четвртој линији, био би на удаљењу од 8—12 км од предњег краја одбране, а то значи на крајњој граници успешног домета садашње артиљерије која је сматрана као основни претставник групе ДАГ (хаубице 122 и 155 мм). Према томе, ако би се тежило стварању јачег ДАГ-а, онда би се у његов састав морала одређивати оруђа већег домета. Према изнетом изгледа да би било најбоље ако би ДАГ био јачине до два дивизиона. Са два дивизиона постављена у центар нападне зоне дивизије, ДАГ би могао да подржава оба или сва три пука који би се налазили у првом ешелону. Домет оруђа и маневар путањама то би омогућавали, те би се, према потреби, на свакој тачки пред фронтом напада дивизије могла обезбедити ватра бар четири дивизиона, а то је сасвим довољно с обзиром на растресити распоред браничевих снага, како на положајима за одбрану, тако и за време извршења маневра — покрета. И под претпоставком да ће се половина артиљерије у току борбе налазити у премештању, опет ће остати довољно оруђа за постепено неутралисање растресито распоређених делова браничевог борбеног поретка.

Дивизијска артиљерска група јачине два дивизиона имала би основни задатак да врши општу подршку пешадије и тенкова и да допуњава дејство артиљерије за непосредну подршку. Њени задаци

¹⁾ У армијама које располажу довољном количином плотунских ракета, овај проблем је лако решити, јер ватра једног таквог оруђа може за краћи период да замени ватру 3—6 дивизиона класичне артиљерије, што зависи од тога колико зрна ракета избацује одједном (24, 36, 72).

били би и даље да дејствује по минобацачима и ближним браниочевим резервама које су мале и зато нерентабилне за тучење нуклеарним пројектилима. Ако би задаци прелазили могућности ДАГ-а поменуте јачине, онда би се могло користити и дејство ПАГ-ова, а и КАГ-а, што зависи од тога која би од тих група била баш тада слободна и у могућности да дејствује ефикасном ватром.

Корпусна артиљериска група (КАГ)²

Да ли ће у савременом нападу постојати корпусна артиљериска група и каквог састава и јачине, зависиће на првом месту од тога са колико и какве артиљерије и муниције располажу корпус и армија. Тако, на пример, ако корпус или армија располажу ракетама и атомском артиљеријом или ракетама и артиљеријом које могу да избацују атомска зрна и ако имају на расположењу довољне количине тих зрна различитих јачина (а што ће бити ређи случај), тада неће бити потребе за образовањем корпусне артиљериске групе у досадашњем смислу. Међутим, ако се не располаже ракетама и атомском артиљеријом, односно одговарајућим бројем атомских зрна или глава, већ само класичном артиљеријом већег домета и калибра, тада ће постојати потреба за образовањем КАГ-а. У садашње време, код индустријски недовољно развијених земаља (а некад и код развијених) то ће бити скоро редован случај. Основни задатак корпусне артиљериске групе остаће и даље дејство по артиљерији и резервама у дубини одбране, тј. по циљевима који су нерентабилни за тучење атомским зрнима уопште или бар атомским зрнима којима се располаже. Чешће него досада ова група ће моћи тући и циљеве које нормално туку пуковске и дивизиске артиљериске групе. Када је реч о дејству по артиљерији и резервама, треба имати у виду то да ће бранилац у циљу избегавања стварања погодних нуклеарних циљева, нормално, постављати своју артиљерију на већем простору. Највећа јединица која ће бити ускупно постављена биће величине до дивизиона. Пошто и такав циљ може бити понекад рентабилан за дејство нуклеарним зрнима нападача, треба очекивати да ће бранилац, зависно од количине артиљерије којом располаже, постављати и дивизионе растресите. Браниоцу је лакше постројити растресите борбени поредак, јер је одбрана јачи вид борбе од напада. Осим тога и шира примена утврђивања омогућава његовим снагама да буду мање осетљиве на дејство нападачевог нуклеарног оружја. Зато треба очекивати да ће браниочев борбени поредак артиљерије пружати мањи број рентабилних циљева за дејство нуклеарним оружјем него нападачев. Исти је случај и са браниочевим резервама (другим ешелонима), које ће он у припремном периоду држати растресито, по батаљонима или четама, на ширем простору, предвиђајући разне варијанте њихове употребе током боја. За сваку варијанту предви-

²) Односи се на армије које су задржале корпус као тактичко-оперативну јединицу.

деће начин извршења покрета са шире просторије и начин преласка из маршевског у борбени поредак. При томе ће стварати потребне густине снага и средстава тек кад дође у непосредан додир тј. кад нападач због близине сопствених јединица не буде имао повољних услова за употребу нуклеарног оружја. То значи да ће и даље постојати већи број циљева које ће требати да неутралише класична артиљерија, али ће то моћи да учини само артиљерија већег домета. Осим тога, нуклеарна ватрена подршка, засада, не може да обезбеди тешке и непрекидно садејство са пешадијом и тенковима, а баш то је у борби у дубини од нарочитог значаја. Због тога ће, поред постојања ПАГ-ова и ДАГ-ова, ради потпуније подршке требати да постоји и ова група.

Корпусна артиљериска група, када се образује, треба у најмању руку да подржава главне снаге корпуса, а то значи јединице на правцу главног удара. Када корпус врши пробој на једном месту, тада је употреба КАГ-а једноставна. Међутим, када се при нападу корпуса главни удар наноси и на два или више правца, тада ће се од почетка напада стварати услови за конвергентно продирање јединица, са циљем опкољавања и уништавања браниоцевих снага. Ово ће захтевати концентрацију веће количине артиљерије, постављене на широј просторији и оријентисане за дејство према појединим правцима предвиђеног пробоја. Ако узмемо да корпус напада на фронту од 20 км са две дивизије у првом ешелону и да се пробоји врше на спољним крилима дивизија, тада би корпусна артиљериска група морала да има у свом саставу оруђа чији домет износи око 25 па и више км. Постављањем КАГ-а оваквог домета у средину нападне зоне корпуса, тешко би било могуће да се успешно дејствује по браниоцевој артиљерији, оријентисаној за обезбеђење одбране на предвиђеним правцима пробоја нападача. Према изнетом распореду остале артиљерије у корпусу, ватрени положаји КАГ-а не би могли бити ближи предњем крају од 8 до 12 км, а то значи да би били у истој линији са ДАГ-овима, или позади њих, у једној или две линије. Ако се не би располагало артиљеријом траженог домета, тада КАГ, иако би био распоређен у центру нападне зоне корпуса, не би могао својом ватром да подржава пробој на оба правца, тј. не би, према потреби, могао да преноси ватру са једног правца на други. У таквом случају боље би било дивизије првог ешелона ојачати артиљеријом предвиђеном за образовање КАГ-а или образовати КАГ у две подгрупе, постављене позади сваке дивизије, а са специјалним задатком да врше контрабатирање и ојачавање дејства артиљерије дивизија на правцима пробоја.

Као и артиљерија ПАГ-ова и ДАГ-ова тако и артиљерија у саставу КАГ-а мора се постављати на ватрене положаје по дивизионима, на међусобном растојању и отстојању од 2 до 3 км. Ако би КАГ био јачег састава и морао се, због мањег домета оруђа, поставити у једној линији, онда би било тешко обезбедити маневар путањама

већег дела КАГ-а са једног правца пробоја на други. Из ових разлога би било најбоље да јачина КАГ-а буде око три до четири дивизиона који ће се на ВП поставити у виду троугла или ромба, тј. у две линије, са два дивизиона напред и једним до два позади, или обратно. На тај начин биће знатно лакше остварити маневар путањама и по фронту и по дубини. Јачи КАГ од три до четири дивизиона неће ни бити потребан, ако се претпоставља да у зони напада корпуса, обично, организују одбрану браниочеве снаге јачине око једне дивизије са око 2 пука артиљерије, од којих ће до почетка напада бити откривено највише до једног артиљериског пука. Према томе, КАГ јачине три дивизиона, уз дејство нуклеарним оружјем, изгледа да би био довољан. У случају да се не располаже нуклеарним оружјем, потреба за артиљеријом, а тиме и за јачим КАГ-ом била би већа, па би се артиљериске густине морале стварати онако као што је изнето при разматрању ПАГ-а и ДАГ-а.

Ако је земљиште планинско и нема услова за искоришћење артиљерије већег домета и калибра, тад није ни потребно образовати КАГ, већ се сва артиљерија може придати дивизијама првог ешелона, водећи рачуна о њиховом задатку и месту у борбеном поретку корпуса, као и о могућностима да теже покретљиву артиљерију рационално искористе. Ако дивизије у својим зонама напада не располажу ниједном бољом комуникацијом, такву артиљерију треба задржати у артиљериској резерви и употребити је онда када то буде могуће и на правцу на коме њено дејство буде потребно.

Армиска артиљериска група (ААГ)

У условима када се располаже нуклеарним ватреним средствима и ракетама, нормално, неће имати потребе за формирањем ове групе, јер ће циљеве на већим дубинама и на нарочито осетљивим местима моћи боље и са далеко већим ефектом да неутралишу нуклеарни пројектили и ракете са обичном или атомском главом. За контрабатирање и неутралисање дубље распоређених слабијих резерви биће довољни КАГ-ови. Уосталом, данас и нема класичне артиљерије таквог домета која би била у стању да врши подршку на целом фронту напада армије. У најбољем случају, са данашњом класичном артиљеријом може се обезбедити дејство на ширини фронта напада једног корпуса или делова двају корпуса, а то значи на фронту од око 20 до 25 км. Зато је боље постојећу армиску артиљерију већег домета придати корпусима.

Командовање артиљеријом

У погледу командовања артиљеријом у савременом нападу, појављују се извесни противречни захтеви. Нуклеарна ватрена сред-

ства претстављају врло моћан и скупоцен материјал, те да би се што боље искористила, нужно је добро познавање целокупне ситуације на подручју дејства корпуса и армије. Осим тога, њихово дејство биће ефикасно ако се оствари не само на жељеном месту и у жељеном времену већ и ако се добије тачка експлозије на потребној висини. Стога да би се могло правилно одредити не само шта се жели постићи, већ и на који начин се то може ефикасно извршити, потребна је што већа централизација командовања. С друге стране, захтев за растреситим борбеним поретком и потреба за брзим реаговањем, нарочито у току продирања кроз дубину, захтевају што већу повезаност подржавајућих јединица са онима које се подржавају.

Усклађивање ових противречних захтева може се остварити на тај начин што би се у оквиру виших јединица, када су у питању моћнија ватрена средства а нарочито у почетном периоду, употреба артиљерије и употреба ватре вршиле централизовано, а у оквиру нижих јединица (нарочито за време борбе у дубини) управљање и руковање ватром, вршило би се децентрализовано. При решавању питања употребе артиљерије и употребе ватре морају се узети у обзир захтеви нижих старешина у погледу неутралисања — уништења одређених браничевих снага и средстава, као и потреба заштите сопствених снага. Тако, например, при планирању нападне операције у оквиру корпуса или армије командант треба поред употребе класичне артиљерије да одреди колико ће се од расположивих нуклеарних пројектила и ракета употребити за обезбеђење почетног пробоја, а колико за дејство по циљевима у дубини одбране. На основу тих података начелник артиљерије у сарадњи са начелником штаба или оперативним официром, и командантима дивизија, односно корпуса на чијем се подручју планира пробој, решавао би поред начина употребе класичне ватре и које циљеве треба неутралисати — уништити атомским средствима. При томе би одређивао ватрена средства, висине тачака распрскавања, време експлозије (на почетку, у току или на крају арт. припреме) и циљеве које ће да неутралишу КАГ-ови и ААГ, уколико ове групе постоје као и задатке непосредно потчињеним артиљериским јединицама. Подаци о томе достављали би се нижим артиљериским штабовима и јединицама уз графикон ватрене припреме како би они могли детаљније да планирају дејство своје артиљерије. На тај начин би се створио потпун план ватреног обезбеђења.

*

Из напред изнетог могу се извући следећи закључци:

да у условима употребе нуклеарног оружја од стране нападача треба извршити и извесне измене у погледу јачине, састава и задатака досада постојећих артиљериских група;

да ће потреба за пратећом артиљеријом у току напада бити већа него досада и да је у фази ватрене припреме јуриша треба користити у саставу група за непосредно гађање само тада ако се атомска припрема не врши по предњем крају браниочевог првог положаја;

да батаљоне (тактичке групе) треба осамосталити, јер ће на њима бити тежиште напора за време продирања кроз непријатељску одбрану и због тога их треба обезбедити не само са довољно пратеће артиљерије, него и артиљеријом за подршку јачине до једног дивизиона као средством за брзо сламање непријатељског отпора, на који ће наилазити у дубини одбране;

да артиљериске групе могу бити нешто слабијег састава од досадашњег, али да треба да располажу оруђима таквог домета који може обезбедити маневар ватром на фронту јединице коју подржавају;

да командовање артиљеријом треба да буде еластично, при чему ће се и даље тежити сасређеном командовању, кад год за то има услова.